

Tien⁺ pluspunten voor natuur?

KORTE EVALUATIE VAN DE AFLOPENDE LEGISLATUUR

Als voorbereiding op de gemeenteraadsverkiezingen van 2012 stelde Natuurpunt Gent een memorandum samen met tal van 'pluspunten' voor een doeltreffend natuurbeleid in de legislatuur 2013-2018. Met het oog op de verkiezingen van volgend jaar zijn we intussen volop bezig om een nieuw memorandum klaar te stomen. Maar eerst kijken we nog even naar tien van de belangrijkste pluspunten uit 2011. We geven eerst wat uitleg en evalueren dan kort elk punt met plussen en minnen.

1. Nieuwe bestemmingen natuur en bos vastleggen via Ruimtelijke Uitvoeringsplannen (RUP's)

Natuurpunt Gent vroeg in zijn memorandum in 2011:

- 205 hectare bijkomende bestemming natuurgebied (als compensatiegebied) bij de haven (Moervaartvallei)
- zowat 120 hectare bijkomende bestemming natuurgebied in de Leievallei en aan de Vinderhoutse Bossen
- circa 360 hectare bijkomende bestemming bos in de groenpolen.

+++ Door de nieuwe ontwikkelingen in de Moervaartvallei, met een Gewestelijk RUP, een landinrichtingsproject en een open ruimteproject, is er een belangrijk alternatief gecreëerd voor het schrappen van de compensatie van 205 hectare verloren gegane natuur in de haven. Het is de bedoeling om de (her)bestemde natuurgebieden nu effectief te realiseren op het terrein, iets wat de voorbije veertig jaar niet is gelukt. De toekomst zal ons wijzer maken, maar Natuurpunt heeft alvast goede hoop dat het nu wel zal lukken.

++ Natuurpunt Gent stelde van bij het begin van de legislatuur dat de opmaak van een Groen RUP het belangrijkste beleidsdossier was op het vlak van natuur, bos en groen in Gent. Dat RUP moet ervoor zorgen dat de bestemming natuurgebied wordt uitgebreid, vooral in de Leievallei, maar ook elders in Gent. De huidige voorstellen zijn erg ambitieus en dus veelbelovend. Het RUP wil 255 hectare bestaand groen dat gelegen is in harde bestemmingen herbestemmen naar natuur-, bos- of parkgebied en 140 hectare landbouwgebied herbestemmen naar natuurgebied (dit laatste om de gewenste groenstructuur te kunnen realiseren). Ook Natuurpunt krijgt daar een pertinente rol in

(er worden aankoopsubsidies voorzien voor al onze aankopen). Dit Groen RUP is van een ambitie die ongezien is in Vlaanderen. Het is afwachten hoe de procedure verder zal lopen en uiteindelijk landen, want de voorstellen staan fel onder druk van onder andere de landbouworganisaties en de 'getroffen' privé-eigenaars.

+ Voor de Vinderhoutse Bossen is er – na jarenlang getalm – eindelijk sprake van een Gewestelijk RUP Vallei van de Oude Kale, Vinderhoutse Bossen en Appensvoorde, waarin de voorziene herbestemming naar natuur en bos (ook al opgenomen in het landinrichtingsplan voor de groenpool Vinderhoutse Bossen van 2012) waarschijnlijk zal worden waargemaakt.

— Het duurt wel allemaal veel langer dan gewenst (en afgesproken).

Het Groen RUP zal pas ten vroegste in het voorjaar van 2019 definitief worden vastgesteld... door de nieuwe Gentse beleidsploeg. Daarom kunnen we de voorbije legislatuur voor dat beleidsdossier typeren als een gedeeltelijk gemiste kans. Ook het Gewestelijk RUP Vallei van de Oude Kale, Vinderhoutse Bossen en Appensvoorde zit nog altijd maar in de ontwerpfase.

2. Een extra inspanning leveren voor de stadsbossen en het wetenschapspark aan Rijnvisse definitief schrappen

Bij de start van de huidige legislatuur in 2012 bleek het bijzonder triest gesteld met de realisatie van de stadsbossen. Met een bebossingsindex van slechts 5,4% was Gent een van de bosarmste steden in Vlaanderen. Nochtans had het Ruimtelijk Structuurplan Gent (RSG) beloofd om 830 hectare bijkomend bos te voorzien in de vier groenpolen. De stad Gent mocht volgens Natuurpunt Gent de realisatie van de groenpolen niet overlaten aan de Vlaamse overheid en moest ook zelf investeren met geld en personeel voor de inrichting en het beheer ervan. Natuurpunt Gent wenste dat tijdens de huidige legislatuur tegen 2018 alle geplande bossen geplant zouden zijn.

+++ In de Groenpool Parkbos is het wetenschapspark geschrapt en in het Groen RUP wordt voorgesteld om dat gebied te herbestemmen tot bosgebied. Natuurpunt heeft intussen het Hutsepotbos aangekocht en er is samen met de parkbospartners, waaronder de stad Gent en Natuurpunt Gent, schitterend voorbereidend werk verricht voor het deelgebied Rijnvisse.

+++ De stad Gent is zelfs heel ambitieus voor de bijkomende bosuitbreiding in de groenpool Vinderhoutse Bossen. Er is steeds meer animo, vooral vanuit de Groendienst, om zwaar in te zetten op bijkomend bos in Gent. In de Gentbrugse Meersen onderneemt de stad een jaarlijkse actie voor extra bos, door het aanplanten van een steeds groeiend geboortebos. Bovendien heeft de Vlaamse overheid de laatste jaren zowel in de groenpool Vinderhoutse Bossen als (vooral) in het Parkbos heel veel werk verricht voor extra bebossing.

— De Langetermijnplanning Bosbouw stelt dat een stad 1 hectare toegankelijk bos moet voorzien per 100 inwoners. Dat betekent voor Gent ruw geschat 2500 hectare toegankelijk bos.

In 2000 was er in Gent 907 hectare bos. Men stelde 1152 hectare voorop binnen de 5 km-grens. De vier groenpolen moeten dit grotendeel inlossen.

In 2014 was er in Gent 985 hectare bos. De bindende bepalingen van het RSG van 2003 stelden als doelstelling 300 hectare extra bos tegen 2007. Intussen is duidelijk dat er tussen 2000 en 2014 een netto bosaan groei op het terrein was van 44 hectare. Dat is heel mager in vergelijking met de – meermaals verspreide – bosdoelstellingen. Het is te weinig en het gaat te traag. Momenteel bestaat 6,4% van de Gentse oppervlakte uit bos. Er wordt gestreefd naar 8% bos (of 1260 hectare) tegen 2030...

3. Ondersteuning (ook financieel) van het project Levende Leie

In het kader van het project 'Levende Leie' vond Natuurpunt Gent dat de stedelijke subsidies voor de aankoop van natuurgebieden in het Natuurpark Leievallei extra hoog moesten liggen, zodat een snelle realisatie mogelijk was. Natuurpunt Gent stelde voor dat de stad 90% van de restfinanciering (het totale aankoopbedrag min de subsidies van de Vlaamse overheid) op zich zou nemen, althans voor de delen van de Leievallei op Gents grondgebied: de Snepmeersen, de Assels (incl. Hoge Blaarmeersen), de Hoge Lake en de Keuzemeersen.

+++ Door de verkoop van heel wat natuurgebied van het OCMW Gent aan Natuurpunt leverde de stad Gent een extra en doorslaggevende inspanning voor de Gentse Leievallei. OCMW-voorzitter en schepen Rudy Coddens zorgde (samen met zijn kabinet) voor een heel belangrijke bijdrage om dit mogelijk te maken.

+++ Natuurpunt heeft tijdens de huidige legislatuur nog heel wat meer grond aangekocht in de Gentse Leievallei. Onze vraag om de aankopen in het Natuurpark Levende Leie extra te subsidiëren, werd jammer genoeg niet gehonoreerd. Toch kunnen we in de Leievallei spreken van een ware doorbraak, mede

dankzij de stad Gent. Allereerst stelde zij voor al onze aankopen in natuurgebied 30% van het aankoopbedrag (kosten inbegrepen) als aankoopsubsidie ter beschikking. We konden rekenen op een jaarlijks subsidiebudget van 70.000 euro voor onze aankopen. Toen bleek dat het budget niet volstond, zorgde toenmalig schepen Tom Balthazar er in 2016 zelfs voor dat nog eens 70.000 euro extra werd voorzien.

Maar zelfs die bijkomende steun bleek achteraf gezien nog te weinig om alle aankopen voor 30% te subsidiëren. Momenteel is het budget voor onze aankopen in Gent voor deze legislatuur al volledig opgebruikt. We zitten eigenlijk al twee jaar voor op het schema.

4. De Bourgoyen-Ossemeersen afwerken. Een oplossing bieden voor de huisvesting van Natuurpunt Gent

In 2011 wilde Natuurpunt Gent dat de volgende zaken zouden worden gerealiseerd:

- De stad moet de resterende terreinen in de zone van BPA 102 A inrichten als natuurgebied en werk maken van de fiets- en wandelinfrastructuur.
- Het Natuur- en Milieucentrum NMC De Bourgoyen moet verder worden uitgebouwd en op de meest efficiënte en ecologische manier worden gerund. Natuurpunt Gent biedt zich aan om hier nog intensiever samen te werken, want 'samen' zal hier zeker ook 'beter' zijn. De succesvolle, intensieve en structurele samenwerking met Natuurpunt dient dus te worden voortgezet zodat de uitstekende werking van het NMC op het educatieve vlak een verder elan kan krijgen.
- Enkele dossiers die al decennialang zijn beloofd, moeten eindelijk hun beslag krijgen: de erkenning als natuurreser-

vaat (gedeeltelijk via Natuurpunt) en de uitbreiding van het gerangschikt landschap.

- De stad kan voor het praktische beheer van de Bourgoyen-Ossemeersen nog sterker inzetten op samenwerking met Natuurpunt. Dit zal het draagvlak bij het publiek versterken, omdat Natuurpunt erin slaagt vrijwilligers te betrekken bij het natuurbeheer en de bezoekers ook altijd informatie verstrekt over de bedoeling en de verwachte resultaten van het beheer. We willen absolute garanties op consolidering van de rol van Natuurpunt in de Bourgoyen-Ossemeersen door een sterk uitgebouwde samenwerking met de Groendienst. Die samenwerking levert een meerwaarde voor alle partners. Het probleem van de huisvesting van Natuurpunt Gent moet op een bevredigende manier worden opgelost. De afspraken in dit verband dienen te worden nageleefd.

+ In november 2017 was het fietspad, ondanks herhaalde beloften, nog altijd niet gerealiseerd. Maar onlangs kregen we wel hoopgevend nieuws. De stad heeft de grond aangekocht en is volop bezig met de voorbereidingen voor de aanleg van het fietspad. Er zijn wel nog wat terreinen in BPA 102 A en B die nog altijd niet zijn aangekocht en ingericht als natuurgebied. Anderzijds zijn zowel de enclave van het veevoederbedrijf Vanvooren als van het zuurt-eerstort langs de Zandloperstraat aangekocht (het eerste vooral onder impuls van Natuurpunt, het tweede door Natuurpunt).

+ + Het NMC De Bourgoyen heeft intussen zijn pluimen verdiend. Er waren inspanningen om de samenwerking tussen de mensen van de stad Gent en Natuurpunt te verbeteren, al zou die nog wat beter kunnen verlopen. De vele vrijwilligers van Natuurpunt Gent leveren nog altijd indrukwekkende inspanningen om de cafetaria elke dag open te houden en zorgen zo mee voor een levendig NMC.

+ + + Het landschap heeft een betere (en uitgebreidere) bescherming gekregen en de Bourgoyen-Ossemeersen zijn

intussen erkend als natuurreservaat en worden uitstekend beheerd.

+ + + De huisvesting van Natuurpunt Gent is met brio gerealiseerd. De belangrijke financiële ondersteuning van de stad Gent en het in erfpacht geven van de grond hebben er (samen met de vele giften van onze leden en sympathisanten) voor gezorgd dat Natuurpunt Gent dit huisvestingsdossier financieel zonder kleerscheuren heeft overleefd.

5. De natuur in de haven versterken

Uit het memorandum van 2012:

De Gentse haven is een van de ecologisch waardevolste regio's op Gents grondgebied. De biodiversiteit is er verrassend groot. Tijdens de vorige legislaturen zijn sommige ecologische waarden in de haven brutaal verwoest – niet echt verantwoord voor een haven die de groenste van Europa wil zijn.

De ecologische infrastructuur, zoals vooropgesteld in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en bevestigd in het Strategisch Plan voor de Gentse Kanaalzone, moet vorm krijgen op het terrein en moet voldoen aan de ecologische vereisten van organismen die typisch zijn voor de haven (orchideeën, dagvlinders, duizendguldenkruiden, zangvogels van open terrein). Concreet betekent dit vooral aandacht voor open tot halfopen habitats met extensief beheerde lage vegetaties met een gradiënt van nat naar droog.

+ Er is sindsdien veel werk verzet in de koppelingsgebieden – de gebieden die zijn ingericht als buffer tussen woonzones en havengebied. Maar de natuurwaarden zijn daar (meestal) niet de eerste prioriteit. De begrazing die Natuurpunt samen met ANB oppakt in de Kluzendokken is voort-

gezet, maar kan nog beter verlopen. Een belangrijke negatieve factor is de overmatige bemesting van de gronden in en rond de Kluzendokken. Die dienen als mestdumpplaats voor de landbouwers van Evergem, die op die manier hun mestoverschotten kwijt raken ten koste van de natuurwaarden.

6. De natuur in het agrarisch gebied ontwikkelen

Natuurpunt Gent vroeg in zijn memorandum van 2011 meer aandacht voor natuur in het agrarisch (buiten)gebied rond de stad. We stelden voor om in samenwerking met de landbouwers een Groen Raamwerk te realiseren, een netwerk van permanente en tijdelijke natuur in het agrarisch gebied. De betrokken landbouwers moesten hiervoor de juiste ondersteuning krijgen. Het Groen Raamwerk mocht zich niet beperken tot 'kleine Landschapselementen' (KLE) als houtkanten en knotwilgen. Vooral in de koutergebieden moest er volgens ons meer biodiversiteit komen door de intense grondbewerking te matigen en 'ruststroken' te voorzien, zoals bloemrijke akkerranden of onbewerkte zones. Die kunnen samen een functioneel netwerk vormen van elementen die bovendien jaarlijks van plaats kunnen veranderen, zodat zij het toekomstig gebruik niet hypothekeren. Natuurpunt wilde graag een rol spelen bij het beheer van dit netwerk van permanente en tijdelijke natuur in het agrarisch gebied.

We vroegen ook dat de stad de landbouwsector instrumenten zou aanreiken – ook en vooral in de groenpolen waar landbouw(gebieden) een plaats blijven krijgen – die leiden tot een ecologisch verantwoorde, liefst biologische, landbouw waarbij milieu en natuur niet ondergeschikt zijn, door voorrang te geven aan plaatselijke landbouwers, door de verkoop van streekproducten op de boerderij te bevorderen, door de verweving van andere functies met de landbouw te stimuleren en door de landbouw in te schakelen bij het beheer en zelfs herstel van het landschap. Als mogelijkheden hiervoor zagen wij subsidies voor het onderhoud en herstel van KLE's (op voorwaarde van resultaatsverbintenissen), premies voor het behoud van akkerranden of het inzaaien van wintervoedsel voor zangvogels. Verder zijn er zeker ook nog bijkomende mogelijkheden voor allerlei vormen van stadslandbouw waarbij het geproduceerde voedsel rechtstreeks verkocht wordt aan de stedelijke consument.

Hier is bijzonder weinig mee gebeurd.

Alleen het actief bepleiten van kortketenlandbouw en biolandbouw tijdens deze legislatuur is een belangrijk pluspunt. Maar het is wel bijzonder mager dat deze legislatuur slechts één dossier (waarschijnlijk) zal worden opgestart. Het Groen Raamwerk is wel opgenomen in het nieuwe structuurplan Ruimte voor Gent, maar heeft nog niets concreets opgeleverd.

Over het biodiversiteitsverlies in het agrarisch gebied komen er de laatste tijd ontstellend angstaanjagende berichten, bv. over het verdwijnen van ruim driekwart van de insecten. Het landbouwgebied blijkt steeds meer een dode woestijn waar enkel planten en dieren overleven die (direct) opbrengst genereren en geduld worden. De rest gaat ten onder aan overbemesting, pesticiden en herbiciden met als gevolg: geen akkervogels meer, geen akker(on)kruiden meer en ook geen vlinders en bijen meer. De stad heeft nog geen echte instrumenten uitgebouwd om jonge landbouwers financieel te ondersteunen om de overgang te maken naar de biolandbouw.

7. De participatie van het middenveld vergroten

Op het einde van de vorige legislatuur in 2011 bleek het middenveld zeer beperkte kansen tot inspraak en overleg te krijgen bij zowel de opmaak van het Groenstructuurplan (al werd dat in laatste instantie nog krachtig bijgestuurd) als bij de goedkeuring van het inrichtingsplan Vinderhoutse Bossen. Dat laatste plan werd zelfs 'goedgekeurd' zonder voorafgaand openbaar onderzoek. Ook de laattijdige (beperkte) adviesmogelijkheid van de GECORO en de MINA-raad voor beide dossiers was stuitend en veroorzaakte frustratie bij de stakeholders die menen een belangrijke bijdrage te kunnen leveren. De rol van het middenveld in het natuur- en groenbeleid was de vorige legislatuur (2006-2012) weliswaar opgewaardeerd, maar moest duidelijk nog verder worden versterkt. In elk geval was blijvend (structureel) overleg en samenwerking nodig met Natuurpunt Gent over het (groot)stedelijk natuur- en groenbeleid.

+++ We kunnen duidelijk stellen dat hier de voorbije legislatuur veel werk van is gemaakt. Er was veel overleg over belangrijke dossiers als het Groen RUP en er waren structurele overlegmomenten met de bevoegde schepen van openbaar groen, eerst met Tom Balthazar, nadien met Rudy Coddens (allebei sp.a), telkens in aanwezigheid van de kabinetsmedewerkers en de directeur van de Groendienst. Sinds kort zijn er ook structurele overlegmomenten met schepen Tine Heyse en haar kabinet.

Dat alles heeft er mee voor gezorgd dat er op het vlak van natuur nooit eerder zoveel is gerealiseerd op het terrein. De huidige legislatuur heeft Natuurpunt meer dan 100 hectare natuurgebied aangekocht in het werkingsgebied van Natuurpunt Gent. De vorige legislatuur was dat ook al 77 hectare. Als je de huurcontracten meerekent, heeft Natuurpunt in totaal tijdens de twee legislaturen samen zelfs meer dan 220 hectare in natuurbeheer gebracht.

8. Standstill van natuur realiseren tegen 2018.

8. Nieuwe parken realiseren om te voldoen aan de groennorm van 10 m² openbaar recreatief groen op wijkniveau per inwoner

Een absoluut dieptepunt van de legislatuur die in 2011 afliep, was het niet bereiken van de standstill voor natuur en groen, zoals voorzien in de bindende bepalingen van het RSG. Natuurpunt Gent eiste tegen het einde van deze legislatuur in 2018 een echte standstill, te rekenen vanaf de goedkeuring van het RSG. Dat betekent dat de achteruitgang van ruim 110 hectare aan groen, natuur en bos tegen 2018 weggewerkt moest zijn.

✦ ✦ ✦ De standstill van natuur is intussen gerealiseerd. Tussen 2009 en 2014 is er 157 hectare (of 8,1%) natuur bijgekomen. In 2014 konden we (rekening houdende met een foutenmarge van 5%) spreken van een standstill ten opzichte van 1999. Maar we moeten wel opletten, want de standstill is vooral te danken aan de stijging van natuur in het havengebied, door het ontstaan van de ruigte in Kluizendokken – en dat is maar tijdelijke natuur.

De kwaliteit van de natuur moet wel nog verhogen, want die gaat nog steeds achteruit. De zeer waardevolle natuur daalde met 105 hec-

tare tussen 1999 en 2014. De waardevolle natuur steeg daarentegen met 151 hectare. In 2014 is 19% van de oppervlakte van Gent 'natuur' onderverdeeld in 1/3 bossen, 1/3 ruigten, 1/5 graslanden, 8% moerassen en stilstaand water, 8% kleine landschapselementen en 0,2% heide. 20% van de natuur in Gent is verboden te wijzigen vegetatie. Opvallend is ook dat de meeste natuur zich in stedelijk gebied bevindt (1166 hectare of 40%). In het havengebied is dat 887,4 hectare of 31% en in het buitengebied 857,3 hectare of 29%. Het aandeel zeer waardevolle natuur is het grootst in het buitengebied.

9. De groenassen volledig afwerken

Uit het memorandum van 2011:

Ook de realisatie van de groenassen, een concept dat intussen al enkele legislaturen bestaat, verloopt veel te traag op het terrein. Bovendien kunnen de groenassen niet altijd alle functies dragen, omdat ze te smal worden uitgebouwd. De afwerking is nog lang niet rond. Natuurpunt Gent wil dat alle geplande groenassen tegen 2018 – voldoende breed – gerealiseerd zijn. Dat alles veronderstelt natuurlijk voldoende (dus meer) middelen en voldoende personeel. Een extra natuur- en groeninvestering vanuit de stad is daarom dringend nodig. Goede afspraken met de verschillende partners, zoals het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij, het departement Mobiliteit en Openbare Werken van het Vlaams Gewest en Natuurpunt Gent zijn essentiële voorwaarden om effectief meer groen, natuur en bos in en rond de stad te realiseren.

✦ ✦ ✦ Dit is een processie van Echternach. Door het te lange tijdsverloop (de groenassen werden al ingepland in de jaren 1970) zijn op veel plaatsen andere ontwikkelingen gebeurd die de (toekomstige) groenassen sterk aantasten of zelfs onmogelijk maken. De groenas langs de Bovenschelde is daar een goed voorbeeld van: te weinig, niet aaneengesloten en soms beperkt tot een fietspad. In het laatste jaar van de huidige legislatuur is een ambtenaar aangeworven, die instaat voor de coördinatie van de groenassen. We vrezen dat dit (te?) laat is. Momenteel is sprake van klimaatassen, die nog robuustere linten zouden worden. Natuurpunt Gent is graag bereid om dit mee te ondersteunen, maar gezien de decennialange voorgeschiedenis sijpelt er wat ongelooft door in de vorm van 'wie gelooft dat daar nog iets van zal komen?'

© CLAUDE G7

10. De Zeeschelde Gentbrugge-Melle behouden in de huidige toestand

Natuurpunt Gent stelde in 2011 dat de plannen voor het uitbaggen en afsluiten van de getijdenarm van de Zeeschelde tussen Melle en Gentbrugge definitief moesten worden opgeborgen. We stelden dat dit unieke getijdengebied integendeel behouden moest blijven en bescherming verdiende. We noemden de voorziene baggering en inrichting een zeer duur project dat zou gebeuren voor een zeer beperkt aantal boten/mensen en ten koste van de natuur – en dat vonden we in de toenmalige (crisis)tijden zowel economisch als ecologisch onverantwoord.

Dit is een jarenlange discussie gebleven tussen W&Z en alle anderen, met Natuurpunt op kop, en wel op het scherpst van de snee. De stad Gent neemt hierin een sterke, moedige rol op door voluit te kiezen voor het behoud van het Gentse Zwin. We hopen dat de Vlaamse Regering door de uitstekende bemiddelingsrol van de gouverneur eindelijk ook een definitieve keuze in die zin zal maken. Maar er is nog altijd onzekerheid over het uiteindelijke resultaat. We blijven ijveren (en hopen) voor het Gentse Zwin.